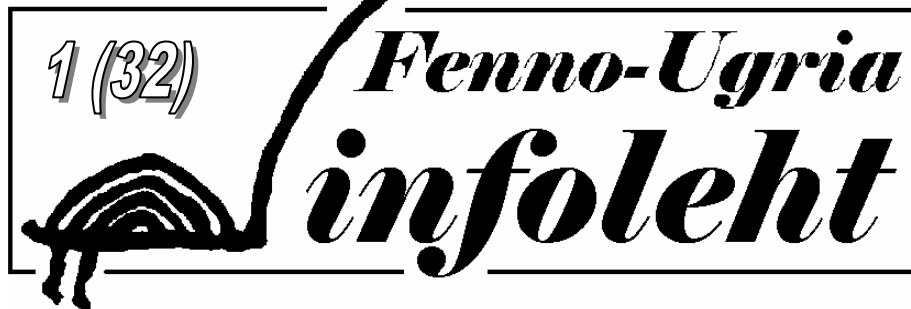

veebruar 2006

IX aastakäik

Infoleht võrgus:
<http://www.suri.ee/il/>
(NB! Olemas ka kõigi
numbrite sisuregister)

ISSN 1736-0358

Hõimuaasta 2005

Märkmeid
miilitsamaitseiselt
Marimaalt

Mari saaga 2005

SURNA 2005

Hõimupäevad –
meie usk ja rõõm

Fenno-Ugria
Hõimuklubi 2005

Udmurdi
lastelaager
"Šundõkar"

Hõimukalender
2006

"Neiu ja karu" sünd

Uusi soome-ugri
kirjanike teoseid

In memoriam
Prokopi Javtõsõi

Valik soome-ugri
maailma
tähtsündmusi 2005
– jaanuar 2006

Toimumas ja
tulemas 2006

Hõimuaasta 2005

Tallinna IV soome-ugri rahvaste maailmakongressile järgnenud 2005. aasta oli võrreldes eelnevate hõimuaastatega eriline. Septembrikuisel kohtumisel Venemaa Riigiduumas, millel osalesid kolme soome-ugri riigi parlamendisaadikud, suursaadikud, Venemaa duumasaadikud ja regioonide juhid ning eksperdid, märkis Venemaa Riigiduumas rahvusvaheliste suhete komitee esimees K. Kossatšov, et tema meelest on Eesti ja Soome hõimuliikumine kahjuks politiseerunud. Ja tal oli õigus, kuid selle politiseerituse on tinginud Venemaa teatud ringkondade enda käitumine. Ei kujuta ette, et oleks saanud mitte reageerida Laid Šemjeri läbipeksmisele veebruaris. 22 inimese üleskutse Mari rahva toetuseks, mis on tänaseks kogunud 10864 allkirja, vallandas ahelreaktsiooni, millega mari küsimus muutus Euroopa Liidu ja Venemaa küsimuseks.

Eestiski omandas soome-ugri küsimus hoopis teised mõõtmed seoses augustis Joškar-Olas toimunud X fennougristikakongressiga. Meie ministri seal väljaõeldud sõnumit arutas Riigikogugi, rääkimata ajakirjandusest ja rohketest netikommentaaridest. Riigikogu väliskomisjon arutas hõimuliikumise seotud küsimusi ja otsustas ka edaspidi nende küsimustega tegelda. On tekkinud lootus, et Eesti riigi otsustajatel on küpsemas tahe välja töötada ühtne poliitika hõimuliikumise osas Venemaa suunal. Selline ühtne tegutsemisplaan tekib ehk ka Eesti, Soome ja Ungari riigil: märtsis toimus haridus-, kultuuri- ja välisministeeriumide ning hõimurahvaste programmide esindajate kolmepoolne kohtumine Budapestis, 15. novembril kohtusid haridus- ja kultuuriministrid Brüsselis.

Katrin Saksa koostataval ja peatselt Euroopa Nõukogu Parlamentaarsel Assambleel arutlusele tuleval raportil uurali rahvaste ja kultuuride olukorra kohta ei jää muud üle kui tõdeda, et võrreldes ENPA resolutsiooniga 1171 (25. 09. 1998, Endangered Uralic minority cultures) ei ole olukord mitte üheski punktis paremaks muutunud. Venemaa 2002 rahvaloenduse andmed näitavad selgelt, et demograafilise allakäigutrepri astmed on muutunud üha järsemaks: ka uurali rahvaste hulgas pole enam seda suurt sündivust, mis peidaks enda alla keelelise assimilatsiooni kaotusi. Enamgi veel, jääb mulje, et rong on läinud: keelte ametlik riiklik staatus on vaid teoreetiline, keelt ei kasutata halduses, keelekasutus väheneb hariduses, kasutus meedias on praktiliselt olematu, sellest kõigest tulenevalt on keelte prestiiž äärmiselt madal. Ka rahvuslikud organisatsioonid on oma innu – tihti välisel surve – kaotanud.

Kogedes seda, kuidas ka rahvusliku liikumise tegelased suhtuvad oma keelde ja kultuuri käegalöövvalt, kui mitte nemadki ei kasuta koduse keelena oma lastega suhtlemisel emakeelt (*a la* ma tean, et suitsetamine on tervisele kahjulik, aga ometi ei suuda seda maha jätta). (Ühe sotsioloogilise uurimuse järgi 62,7% niidumaridest ja 91,8% mäemaridest kasutas emakeelt rääkides oma vanematega, ja vaid (!!!) 23,3% niidumaridest ja 60,9% mäemaridest kõneles mari keeles oma kooliealiste lastega.)

Mullu oli mulle erakordne aasta selles mõttes, et pidin kätlema ja jutlema kolme nn. tiitelvabariigi esimese mehega. Need kohtumised sundisid sügavalt mõtlema isiksuse rolli üle ajaloos... Kuigi sellistest kohtumistest jääb mulje, et palju käre, vähe villa, on siiski tarvilik jätkata tüütu järjekindlusega dialoogi kõigi taseme otsustajatega.

Mida selles olukorras saavad teha kõrval seisvad sõbrad, kelle süda valutab? Tundub, et ikka ja jälle tuleb joosta peaga vastu seina, lootuses, et ükskord müür laguneb. Enam ei piisa sellest, et teha imesid, tuleb teha rohkem. Kõigest hoolimata tuleb jagada rahvusvahelist positiivset kogemust, et vähemusrahvaste keelte revitalisatsioon on võimalik (friisid, baskid, walesid), kui õnnestub muuta rahvaste madalat enesehinnangut, kui õnnestub selgeks teha eri tasemetel ametnikele, et keeleline ja kultuuriline diversiteet on rikkus ja mitte oht.

Tõnu Seienthal
MTÜ Fenno-Ugria Asutuse juhatause esimees

Märkmeid miilitsamaitseliselt Marimaalt

Ei mäletagi, et kunagi oleks üks võõrsil peetud teadusfoorum Eesti meedias nii palju kära põhjustanud kui äsjane fennougristide kongress Marimaa pealinnas Joškar-Olas. Põhjused, nagu teame, on teadusvälised. See, et kokku said erinevate maade teadlased, kes uurivad soomeugri rahvaste keeli, päritolu, kirjandust ja rahvakultuuri, jäi justkui kõrvalise tähtsusega asjaks.

Rahvusküsimust nagu polegi

Marimaa jaoks oli kongress oluline sündmus. Linna keskväljakul lehvivad mitmekümne maa lipud. Mari Vabariigi administratsioon eesotsas venelasest president Markeloviga ei lasknud kongressil jääda lokaalseks ürituseks – kongressi külaliste käsutuses olid linna kontserdisaalid, spordisaalid vastuvõtude jaoks, lisaks hordide viisi militsionääre igal tänavanurgal ja väljakul kulpi löömas.

Ja muidugi osales president Markelov isiklikult ka mitmetel kongressi üritustel. Venemaa näitas, kuidas ta maridest ja teistest soomeugrilastest ning nende kultuuride uurijatest hoolib. *Pakazuuhaga* sisustati kongressi delegaatide iga vaba minut, kohalikest tšinovnikutest potitajad talutasid väliskülaliste delegatsioonide ühelt vastuvõtult teisele, kus sai kuulda mari rahva õnnest ja nende kultuuri õitsengust targa ja hoolitseva president Markelovi käe all.

Või siis «improvisatoorne» kohtumine ülikooli rektoraadis Mäe-Mari rajooni administratsiooni juhtidega. Külalistele räägiti edusammudest majanduse, kultuuri ja hariduse vallas, eksponeeriti tabeleid ja graafikuid ühtlaselt suurenevate arvnäitajatega ning pärast seesugust «soojendust» jõuti lõpuks peamise – rahvusküsimuse juurde. See, nagu arvata võiski, puuduvat, marid ja venelased elavat sõbralikult ja mingist vaenust pole mõtet rääkida.

Rahvusel pole mingit tähtsust – see šovinistlik loosung öeldi mitmel vastuvõtul ja esinemisel välja. Aga kui rahvusel pole tähtsust, siis võivad kõik rääkida vene keeles.

Sama skeemi, alguses aborigeenid lavale laulma-tantsima, seejärel mõne *batjuška* kõne mari rahvuskultuuri õitsengust, esitati teistelgi kongressi «kultuuriüritustel». Kusjuures folkloorseid aborigeenid hoiti publikust ohutus kauguses, nad esitasid oma repertuaari ära ning koristati minema. Süüa-juua said delegaadid vaid kohalike tšinovnikute seltsis.

Tegelikkus on teine

Rahvusküsimus näis võimudel kongressi aja väga südamel olevat. 19. augustil, kui Vene propaganda oma töövõite Eesti rindel juba maitanud oli, veeti kongressi delegaadid Marimaal vabaõhumuuseumisse ning nad said kohaliku administratsiooni esindaja kõnelt teada, et ammu on siin olnud kõrvuti mari ja vene külad ning et «viimase 400 aasta jooksul pole esinenud ühtki konflikti rahvuslikul pinnal».

Faktid räägivad hoopis teist keelt: kevadised mari rahvuslaste represseerimised, marikeelsete koolide sulgemised, marikeelsete raadio- ja telesaadete mahu

marginaalse piirini vähendamine: totaalne valetamine, vassimine ja süstemaatiline tegelikkuse varjamine oma täies hiilguses.

Kandlemäng ja laulmine on ilusad asjad, aga identiteeti nendega kaua ülal ei hoia. Rahvuslus aga on haigus, millest tuleb terveks ravida. Venelane, kes on kodus nii Volga kui Obi kaldal, ei tarvitse tõesti mõista, miks nende jõgede ääres elavad Ivanovid ja Kuznetsovid vene rahvast omaks ei pea. Ta ei mõista ka, miks nad tahavad oma koole, ajalehti ja raamatuid.

Kui venelasel on hea, peaks ju ka teisel hea olema. Meenub seik mu oma kooliajast kaheksakümnendate Tallinnast. Pagunitega venekeelsed mehed tulid poisse Minski lennukooli värbama. Kui eesti poisid suuremat huvi ei ilmutanud, käis üks sõjaväelane välja enda arvates mõjuva argumendi: oma kodumaad peab kaitsma, te ju ei taha, et Tallinna tänavatel ameeriklased ringi jalutaksid. Marimaal kongressi delegaatidele korraldatud poliitõppustel meenus sellelaolisi seiku teisigi.

Minister niitis jalust

Soomeugri maailm on pisike ning kokkuhoidmisvajadus seetõttu suur. Nõukogude aja räiges rahvuslikus rõhumises oli eestlaste jaoks oluline teada, et soomlased, vaba maailma rahvas, on meie sugulased. Kui nende president Koivisto venelaste taktikepi järgi tantsides eestlaste iseseisvuspüüdlusi ei toetanud, tundsi meid end petetuna.

Idapoolsete soomeugrilaste jaoks on eeskujuks Eesti. Paljud soomeugri rahvuskultuuride edendajad on saanud hariduse ja töuke eneseteadvuse tõusule just Eestis. Sealsed rahvuslikud liikumised on saanud suurt moraalselt tuge Eesti iseseisvumise faktist, eeskujuga võeti meie rahvussümboolikast, seadusandlusest.

Nüüd niitis meie haridusminister mari rahvuslastel aga jalad alt. Neil on väga raske oma taotlusi põhjendada, kui Eesti minister ütleb, et võimalusi on, kui ainult huvi on. Küsimus pole niivõrd selles, millist *Potjomkini* ministrile etendati, vaid millise teadmiste pagasi otsa ta selle *Potjomkini* aetas. Soomeugri rahvaste ajalooline ühisosa, sotsiaalne ja kultuuriline hetkeolukord, ka praegused poliitilised sihid – see kõik on keskmisele Euroopasse vaatavale Eesti poliitikule ilmselt hämar valdkond. Haridust meil selles vallas ju sama hästi kui pole, eesti inimene ei tea eestlaste sugulasrahvastest suurt midagi.

Küsimus pole lihtsalt teadmises teadmise pärast. Eesti identiteedi tunnetamise jaoks, meie kultuuri omanäolisuse säilitamise pärast peaksid meie sugulasrahvad meile ikka midagi tähendama.

Aivar Jürgenson

Lühendatud ajalehest "Postimees", 7. september 2005

Mari saaga 2005

15. jaanuar.

Eelmise aasta detsembris taasvalitud Mari Vabariigi presidendi Leonid Markelovi inaugurationsiooni tseremoonia ajal korraldab mari opositsioon eesotsas Mari Nõukogu esimehe Vladimir Kozloviga sanktsioneerimata protestimiitingu. V. Kozlov võetakse paariks tunniks vahi alla.

4. veebruar.

Tungitakse kallale Mari Nõukogu esimehele Vladimir Kozlovile ja pekstakse ta jõhkralt läbi. Enne seda on juba toimunud mitmed kallaletungid mari opositsiooni esindajate vastu, samuti on mitmed neist töölt lahti lastud.

21. veebruar.

Soome-ugri rahvaste esindajad ja sõbrad, tuntud kultuuri- ja ühiskonnategelased kirjutavad üleskutse "Mari rahva toetuseks", milles nad pöörduvad Venemaa võimude poole palvega lõpetada viivitamatult ründed Mari EI-i demokraatliku opositsiooni esindajate vastu. Üleskutsele kogunes kiiresti tuhandeid allkirju.

26. aprill.

Mari Sangari Päeval kinnitavad Euroopa Parlamendi Soome-Ugri Foorumi liikmed Brüsselis tegevuskava, mille eesmärgiks on kaasa aidata soome-ugri vähemuste olukorra parandamisele Venemaal.

12. mai.

Euroopa Parlament võttis vastu resolutsiooni inimõiguste ja demokraatia põhimõtete rikkumise kohta Venemaa Föderatsiooni Mari EI-i Vabariigis.

20. mai.

Venemaa Välisministeerium lükkab ümber Euroopa Parlamendi resolutsiooni seisukohad inimõiguste ja demokraatia põhimõtete rikkumisest Marimaal.

23. mai.

Mari Vabariigi ühiskondlikud organisatsioonid Mari Rahvuskongress ja mäemaride liikumine Tuan vel mõistavad Euroopa Parlamendi resolutsiooni hukka.

27. mai.

Joškar-Olas pekstakse *skinheadide* poolt läbi ja solvatakse mari kultuuritegelasi, kes laulsid mari keeles.

30. mai.

Mari Vabariigi parlamendi fraktsioonide esimehed avaldavad arusaamatust ja rahulolematust seoses Euroopa Parlamendi resolutsiooniga. Fraktsioonide esimehed leiavad, et resolutsioon on võetud vastu nende rahvusvaheliste jõudude poolt, kes on saanud Tšetšeenias fiasko osaliseks ning püüavad äratada natsionalismi Venemaal ja muuta Euroopa ühiskondlikku arvamust seoses venekeelse elanikkonna õiguste rikkumisega Baltimaades.

2. juuni.

Moskvas toimub Venemaa Soome-Ugri Rahvaste Assotsiatsiooni täitevkomitee istung.

10. juuni.

Venemaa riigiduum võtab vastu avalduse soseses Euroopa Parlamendi resolutsiooniga olukorrast Marimaal. Riigiduum mõistab resolutsiooni hukka ja tööle mittevestavaks. Riigiduum leiab, et resolutsiooniga

püütakse juhtida tähelepanu kõrvale rahvusvähemuste õigusetust olukorrast Baltimaades.

17. juuni.

Eesti, Soome ja Ungari suursaadikud külastavad president Leonid Markelovi kutsel Marimaad.

24.–26. juuni.

Esindamata Rahvaste Organisatsioon toetab oma resolutsiooniga Mari Nõukogu.

4. juuli.

Mari Vabariigi kultuurimistri asetäitja Galina Širjajeva ja Mari Vabariigist valitud Vene Riigiduum saadik külastavad Eestit. Antakse pressikonverents ja avatakse näitus. Raporteeritakse, et Mari Vabariigis rahvusprobleeme pole.

21. juuli.

Eesti Kunstiakadeemia 28. ekspeditsioon saadetakse Mäemari rajooni pealinnast Kozmodemjanskist välja.

29. juuli.

Ajalehes "Mariiskaja Pravda" ilmub artikkel "Eesti ekspeditsiooni saladused või teaduslik-provokatiivne "uurimus"?" Artikkel räägib Eesti tudengite striiptiisist Volga jõe kaldal ning üliõpilaste ja Eesti Kunstiakadeemia rektori Signe Kivi luuretegevusest.

4. august.

Soome Vabariigi president Tarja Halonen tõstatab mari problemaatika kohtumisel Venemaa presidendi Vladimir Putiniga. Vladimir Putin kutsub Tarja Haloneni Marimaale.

14. august.

Joškar-Olas toimub Mari Nõukogu juhtkonna heakskiiduta miiting inimõiguste, vabaduste ja demokraatia kaitseks Marimaal.

16. august.

Eesti Vabariigi haridus- ja teadusminister Mailis Reps kritiseerib Joškar-Olas 15.–21.08. toimival X fennougristide kongressil viibides Eesti ajakirjandust, mis on avaldanud maride olukorda puudutavaid, tööle mittevestavaid artikleid.

12. september.

Riigikogus kukub läbi Res Publica algatatud umbusaldusavaldus minister Mailis Repsi vastu. Repsile taheti umbusaldust avaldada seoses tema väljaütlemistega Venemaa meedias.

15. november.

Helsingis toimub Venemaa Suursaatkonna ees miiting mari rahva õiguste kaitseks.

2. detsember.

Joškar-Olas tuleb kokku 2002. aastal loodud vabariikliku ühiskondliku liikumise Mari Rahvuskongress üldkogude, mis valib uue esimehe ja juhatuse ning saadab Euroopa Parlamendi juhile kirja, milles palutakse tal muuta oma seisukohta Marimaa suhtes. Samuti palutakse saata Mari Vabariiki parlamendi liikmeid, kes ei esinda Baltimaade huve.

Koostas Jaak Prozes

Soome-Ugri Rahvaste Noorteassotsiatsiooni (SURNA) kroonika aastal 2005

SURNA (venekeelse lühendiga MAFUN) V kongress, mis toimus aastal 2000 Soomes, tähistab uut etappi organisatsiooni tegevuses. Oli tekkinud kriisiolukord, kuna enam ei tahtud kongressi nõukogudeaegses stiilis läbi viia. Järgmiste aastate jooksul õnnestus lahti saada vananenud komsomolipõlvkonnast, esitades tingimuseks, et SURNA juhtivatele kohtadele saab valida kuni 30-aastasi isikuid, kes ei tööta riigiametis.

Need piirangud kirjutati SURNA põhikirja ja reglementi VI kongressil, mis peeti 2003. aastal Marimaal. Aastal 2004 toimusid juhatuse koosolekud, mis osutasid enam-vähem efektiivseks töövormiks. Eestit pidi esindama Seto Noorte poiss, kes aga peale Soome-ugri rahvaste IV maailmakongressi, mis toimus Tallinnas 2004. aasta augustis ja kus SURNA oli esindatud 10-liikmelise delegatsiooniga, kuhugi mujale kohale ei ole ilmunud.

Seoses üldiste muudatustega Venemaal on SURNA tegevus viimastel aastatel siiski kehvemaks ja keerulisemaks läinud. Ei õnnestu tegelda konkreetsete probleemidega. Seoses lõppenud aasta sündmustega Marimaal, on Vene võimud hakanud võtma soome-ugri asja tõsiselt. See väljendub ka äkki tekkinud suures pressingus SURNA-le, mida oli eriti tunda VII kongressil.

SURNA VII kongress Udmurdimaal maikuu keskel

Pidulik avamine toimus Udmurdi Vabariigi Riiginõukogu saalis. Presiidiumitais kõrges eas kõrgeid võimukandjaid tervitas noori ärksaid soome-ugri tudengeid igavate stampväljenditega. Naeratlev folklooriansambel tegi laval oma töö, et ka udmurdi keel võiks kõlada, ja see kõlaski, kuigi venekeelsete tervituskõnede kõrval kuidagi hillitsetud vormis.

Pärast vaheaega algas plenaaristung. Kuna esimene SURNA esinaine ja praegune Vene Föderatsiooni Riigiduuma saadik Svetlana Smirnova tegi pool tundi enne ürituse algust kogu kava ümber, algas segadus. See tuli Smirnovale kasuks, ta soleeris ja muudkui õpetas, kuidas peab soome-ugri asja ajama.

Kultuuriprogramm oli hea, ei olnud igav. Ühel päeval oli ekskursioon maale udmurdi külasse. Seal külakoolis proovisime üldistada põhikirja parandusettepanekuid. Tegin ettepaneku panna põhikirja muudatused moratooriumi alla, Erik Juzõkain toetas mind ja nii otsustatigi. Jõusse jäi ainult see parandusettepanek, mille järgi iga rahva koordineerimiskeskus esitab oma kandidaadi, esitatud kandidaatidest moodustub juhatuse.

Kongressi viimasel päeval valitses saalis ärev õhkkond. Smirnova pidi minema lennuki peale. See juhtus just enne päevakorrapunkti, kus pidi arutatama resolutsiooni. Siis tõusis soomlane Santeri Juntila ja luges väga rahuliku häälega ette pöördumise mari rahva toetuseks. Ja tegi ettepaneku, et kongress liituks selle pöördumisega. Kõikidele saalis viibijatele jaotati pöördumise tekst, Euroopa Parlamendi resolutsiooni tekst marilaste õiguste rikkumisest ja teised dokumendid, mis olin päev varem paljundanud.

SURNA juhatuse esimees Vasli Petrov proovis sõltumatuks ja leplikuks jääda ning tegi ettepaneku küsimust kohapeal mitte arutada, vaid moodustada mari küsimuse käsitlemiseks eraldi noortekomisjon, kes

sõidaks Marimaale asja uurima. Kahjuks jäi see ettepanek teostamata. Kongress otsustas marilaste küsimuse resolutsioonis mainimata jätta. Hääletuseni ei jõutud, mis oli hea, sest siis oleksid kõik Vene kodanikud pidanud kas vastu hääletama või Venemaale omasest vaenulikkusest märku andma. Kuna soomlaste, ungarlaste ja eestlaste ettepanekut ei võetud arutusele, palusid nad teha istungi vaheaja, et pidada nõu tekkinud olukorra üle. Ettekäändeks toodi halb tõlge inglise keelde kongressi istungitel.

Peale vaheaega istung jätkus SURNA juhatuse valimisega. Juhatusse valiti soome, ungari, komi ja udmurdi esindaja, kuid klausliga, et soome ja ungari koordinaatorid alustavad *de facto* juhatuseliikme ülesannete täitmist vastavalt oma äranägemisele. Juhatusele anti volitus täiendada edaspidi juhatuse koosseisu eesti esindajaga. Eestist saabus kongressile kaheksa inimest, kellest kaks – Kristiina Ehin ja Helen Kõmmus – olid eestlased. Listide kaudu täiendavate delegaatide otsimine ei andnud tulemust.

SURNA Udmurdimaal.

Foto: MAFUNi koduleht

Peale kongressi tehti meili-list, kuhu umbes nädal aega peale kongressi tuli ühenduse *Maan ystävät* pressiteade, et kongress lõppes kaosega. Ja siiaaani jätkub SURNAs ebaselge olukord.

Vasli Petrovi läbipeksmine augusti lõpus

Selles osas toetun rohkem teiste inimeste juttudele, kui oma silmaga nähtule. Nagu öeldud, oli Vasli Iževskis kongressil leplik, sellepärast saigi ta võimude poolt heaks kiidetud ja valitud uuesti SURNA esimeheks. Kuid oma leplikkuse strateegia jaoks oli ta juba aasta alguses rumala peaga vea teinud, kui kirjutas alla pöördumisele mari rahva toetuseks internetis. Nüüd taheti, et ta ütleks avalikult, et Marimaal on kõik korras.

Petrov käis Venemaa presidendi administratsioonis vestlemas. Kohtus korduvalt administratsiooni välismaal elavate kaasmaalaste osakonna peanõuniku Žuravljoviga, kes vastutab soome-ugri temaatika eest. Vasli keeldus tunnistamast, et Marimaal on kõik korras. Mina usun seda versiooni, mille kohaselt ta just selle põikpäisuse eest läbi pekstigi. Üldisem põhjus oli aga ilmselt see, et pärast fennougristide kongressi, mis toimus augusti keskel, taheti mari rahvale näidata, et ei tasu liiga julge olla.

28. augustil peksti Vasli oma kodukülas võõraste poolt läbi. Vasli ei tea praegu, kes need peksjad olid. Järgmisel päeval haiglas olles kartis ta süste, et nüüd tullakse ja tapetakse. Järgmisel päeval hakkasid Läänes ilmuma uudised juhtunu kohta. Vasli sunniti helistama, ja ta palus, et läänlased midagi ette ei võtaks. Nii et see venelaste plaan õnnestus.

Turgi rahvaste noorte kurultai septembri teisel poolel

Kurultai toimus 13.–20. novembrini Istanbulis Türgis. Avamisel oli Türgi välisminister Abdullah Gul. Seekord oli SURNA ametliku delegatsiooni staatusega. Eelmisel aastal kutsuti Rumeeniasse vaid kaks vaatleja staatusega SURNA esindajat. Meid, soomeugrilasi peeti vähemalt vestlustes uurali-altai müüdi põhjal sugulasrahvasteks.

Turgi noorte kurultai.

Foto: MAFUNi koduleht

Nagu eelmine, nii ka seekord anti SURNA esindajale aega ettekandeks plenaaristungil. Tööaega oli kurultail suhteliselt vähe: esimesel päeval toimus avaplenaaristung, teisel ja kolmandal päeval ekskursioonid, neljandal päeval töö sektiioonides ja viiendal päeval lõpp-plenaaristung, kus meiegi pidime esinema.

Kohale jõudis umbes 40 delegatsiooni. Delegatsioonide suurus erines, sest kurultail on esindatud organisatsioonid. Nii olid tatarlased esindatud kümne, krimmitatarlased kaheksa ja šorid viie inimesega. Türgi keelt oskasid umbes pooled 160 delegaadist, see selgus ekskursioonil, kui pandi tööle vene keele tõlk. Üldiselt ei tõlgitud regulaarselt. Sektsioonidest vist ainult poliitikasektsioonis, kus enamus meist käis, oli tõlk, kes oli muide väga hea.

Inglise keelt räägitakse vähe ja välismaalasi Läänest nähakse harva. Olime nende jaoks eksotilised. Mõnikord oli peaaegu võimatu midagi sisulisemat teada saada. Mul näiteks oli huvitav teada saada, et alates Nõukogude Liidu lagunemisest on Türgis õppinud 32 000 turgi rahvaste maadelt ja asualadelt pärit tudengit, kelle õppimist rahastati Türgi riigi eelarvest. Nendest 6000 on õpingud edukalt lõpetanud ning 7000 jäänud Türki. Kuulsin seda, kuna juhtusin rääkima õige inimesega, aga see oli ka kõik. Kuidas toimub välistudengite valik, rahastamine, kohaliku keele õppimine jne, jäi aga selgusetuks.

SURNA juhatuse koosolek novembri lõpus Ungaris

Ungari noorte soome-ugri organisatsioon FIFUN korraldas SURNA juhatuse koosoleku Székesfehérváris 26.–27. novembril. Selle esinaine Veronika Sándorfi tundub olevat päris asjalik inimene, kelle ümber hakkab nüüd midagi toimuma.

SURNA Ungaris.

Foto: MAFUNi koduleht

Organisatsiooni probleemiks on, et ta ei ole veel juriidiliselt iseseisev ja sõltub otseselt soome-ugri rahvaste maailmakongressi Ungari komiteest, kes otsustab, kuidas käituda, mis seisukoht võtta jne. Kui FIFUNil õnnestuks iseseisvuda, saaks ta vabamalt tegutseda, kuid tekiks probleem rahastaja leidmisega.

Inimesi oli kohal natuke üle kümme, sh lisaks soomlastele ja ungarlastele ka mõned kohalikud mari ja udmurdi üliõpilased. SURNA esimees Vasli Petrov kohale ei jõudnud, ebaselgetel põhjustel ei antud talle viisat. Otsustati saata Ungari välisministeeriumile kiri küsimusega, miks Petrovile viisat ei antud.

Otsustati ka sõlmida Soome ja Ungari noorte-organisatsioonide vahel leping, mille kohaselt informeeritakse teineteist ja kooskõlastatakse positsioonid seoses SURNA tegevusega. Selleks valitakse mõlemalt poolt koordinaator, kes kas meilitsi või telefoni teel informeerib vastaspoolt. Struktuurimuutus ei tulnud.

Tühja struktuurist, peaasi on siiski tegevus. Sellega aga ongi asi kehv, sest toimuvad ainult kongressid ning juhatuse ja mõne üksiku töörühma koosolekud. Projektipõhise tegevust, mis tegelikult peaks olema põhiline töövorm, aga ei toimu. Santeri soovib kirjanduskonkurssi korraldada. Tehakse seda ja toda Ungaris ja Soomes. Otsustati, et kui IFUSCot mingil põhjusel Marimaal korraldada ei õnnestu, siis on soomlased valmis seda sügisel Helsingis tegema. Nüüd selgus aga, et konverents siiski korraldatakse ning esimene ringkiri ja ankeet on juba laiali saadetud.

SURNA tulevik lähiaastatel ja Eestis

SURNA juhatuse järgmine koosolek toimub veebruaris 2006 Soomes. Kunagi peale IFUSCot, sügisel 2006 korraldaksime juhatuse koosoleku ka Eestis. Seda muuseas ka selleks, et eesti noored kohale kutsuda. Viimastel aastatel on probleemiks eesti noorte vähene esindatus SURNAs.

Selleks, et kaasata eesti noored soome-ugri liikumisse, on vaja minu meelest moodustada huviliste rühm soome-ugri filoloogია tudengitest. Nii toimub see Soomes ja Ungaris. Keeleteadlastele ja vastava ala üliõpilastele on soome-ugri asi siiski lähedane, kuna see toetub eelkõige keelele. Nii säilib ka tegevuse järjepidevus. Teiste erialade tudengid võivad siis hiljem ühekaupa juurde tulla. Oleks hea tekitada selline rühm Tartu Ülikoolis. Helen Kõmmuse SURing näiteks oli väga sisukas kooskõlmise vorm, millest võiks eeskuju võtta.

Konstantin Zamjatin

Hõimupäevad – meie usk ja rõõm

Tahame või ei, kuid igal aastal on hõimupäevadel oma nägu. Kaljukindel on vaid see, et nad tulevad igal aastal oktoobrikuu kolmandal nädalal. Oleme ainuke soome-ugri rahvas, kes sellest juba 1931. a vastu võetud otsusest kinni peab. Teised soomeugrilased tähistavad aga hõimupäevi, kuidas juhtub, alates soomlaste septembrist, lõpetades mordvalaste novembriga.

Seekordsed hõimupäevad möödusid "mari tähe" valguses. Sellepärast kavandasimegi hõimupäevi rohkem marikeskseiks ja loobusime esialgselt hõimupäevadele planeeritud soome-ugri ja teiste rahvaste vaheliste kontaktide kavast. Paraku aga kujunes nii, et marikeskseiks võib eelmise aasta hõimupäevi vaid tinglikult lugeda, sest suurem osa kutsutud maridest kohale ei jõudnud. Marimaa ametivõimud ei soosinud enam Mari-Eesti varem vägagi häid kultuurikontakte. Siiski olid marid ühe väikese folkloorikollektiiviga esindatud, mari jumet andis Eesti Kunstiakadeemia mäemari juurde tehtud ekspeditsiooni näitus, Valeri Alikovi poolt mäemari keelde tõlgitud A. H. Tammsaare juttude ja näidendite kogumiku esitlus ning hõimupäevade ajal Eestisse saabunud mari tikandimeister Iraida Stepanova.

Esmakordselt tehti hõimupäevade avalöök rahvusraamatukogus, kus avati Eesti Kunstiakadeemia Tšuvaši-Mäemari ekspeditsiooni näitus VOLGA – MAA – VÄGI.

Hõimupäevad 2005. Eesti Kunstiakadeemia tšuvaši ja mäemari ekspeditsiooni näituse avamine Eesti Rahvusraamatukogus. Esiplaanil mari tikandi uurija Iraida Stepanova. Foto: Eha Viluoja

Küsimusele, mis ajast tšuvašid on soome-ugri rahvas, võiks vastata, et kunagi peeti neidki soomeugrilasteks, kuigi nende keel kuulub turgi keelte hulka, ja tšuvaši kultuuril on ilme sarnasus mari kultuuriga olemas. Seetõttu olemegi püüdnud meie soome-ugri vaimumaailma avardada ja kaasanud näiteks ka Eestis

elavaid tšuvašše hõimupäevade kavas. Nii esines nende folklooriansambel "Palan"/"Lodjapuu" hõimupäevade lõppkontserdil.

Teine suurem näitus avati Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus, kus oli väljas soome-ugri rahvaste uuemat kirjandust tutvustav näitus "Soome-ugrilased täna", samuti oli seal ülevaatenäitus Eesti Kunstiakadeemia soome-ugri ekspeditsioonidest ning Soome Instituudi vahendusel ehtenäitus "Kalevala Koru".

Nagu juba traditsiooniks on saanud, saabus Eestisse erinevate soome-ugri rahvaste folklooriansambleid, esindatud olid ungarlased, marid, mordvalased ja udmurdid. Ansamblid esinesid kontsertitega Harjumaal, Järvamaal, Lääne-Virumaal, Raplamaal, Põlvamaal, Valgamaal, Viljandimaal, Võrumaal. Meeleolukas ja huvilisi pungil oli tänava Tartu Ülikooli aulast toimunud lõppkontsert. Tallinnas, esmakordselt Inglise Kolledžis toimunud lõppkontsert pakkus sedapuhku tagasihoidlikumat huvi.

Lõuna-udmurdi ansambel "Baitereg" Hõimupäevade lõppkontserdil Inglise Kolledžis. Foto: Eha Viluoja

Hõimupäevade keskpunktiks oli, nagu eelmiselgi aastal, KUKU Klubi, kus toimusid koos rahvustoitude pakkumisega mari, setu, udmurdi ja ungari õhtud. Õhtud olid menud ja rahvast kohal päris palju, kahjuks jääb ruum liiga väikeseks. Kuidas aga leida n.ö eelmise Kloostri Aidaga võrdväärset ruumi?

Kui nüüd küsida, milles on hõimupäevade põhiväärtus, siis minu meelest on üks õigemaid vastuseid see, et hõimupäevade ajal tekkib soome-ugri pere liikmete vahetu kontakt. Iial ei suuda unustada neid sadu laste silmapaare, mis jälgivad meie hõimurahvaste ülesastumisi, tantse-laule ja lugusid. Korraga sa tunnetad ja usud, et luuakse väärtusi, mis kannavad meie rahvaid kaugele tulevikku, ikka omakeelsetena, ühiseid keele- ja kultuurijuuri austavatena.

Jaak Prozes

Hõimupäevade toetamise eest täname Eesti Kultuurkapitali, Tallinna Linnavalitsust, Tartu Linnavalitsust, Hõimurahvaste Programmi, Järva, Rapla, Põlva, Valga ja Võru Maavalitsust ning Viljandimaa Omavalitsuste Liitu.

Erilised tänud kuuluvad aga hõimupäevade korraldajatele üle Eesti.

Fenno-Ugria Hõimuklubi 2005. aastal

Käesoleva, 2006. aasta 8. veebruaril täitus viis aastat ajast, mil Hõimuklubi alustas oma tegevust Tallinnas. Koos on käidud mitmes kohas: esimestel aastatel Vanalinna Hariduskollegiumi Gümnaasiumis Vene tänaval, siis Eesti Akadeemilises Raamatukogus (Tallinna (Pedagoogika)ülikooli Akadeemilises Raamatukogus) Rävåla puisteel ning viimased paar hooaega Eesti Keele Instituudis Roosikrantsi 6.

Hõimuklubis on üles astunud mitmesuguste erialade esindajad, kellel aga mingitpidi suhe soome-ugri rahvastega. Samuti on kuulajaskonnas erineva taustaga ja erinevas vanuses inimesi. Hõimuklubi töövormiks on olnud ettekanne või kommenteeritud film ning sellele järgnev keskustelu.

Åsja lõppenud aasta esimesel klubiõhtul (16.02.) pidas ettekande Teaduste Akadeemia president Richard Villems, kes rääkis uurali rahvaste geenidest Euraasia kontekstis. Põnev teema ja tuntud esineja tõid kokku rohkem rahvast, kui saal mahutada tahtis.

Ülejäänud ettekanded võiks jagada filoloogilisteks (keel, kirjandus), etnoloogilisteks, filmialasteks ja soomeugrilaste olukorda kajastavateks, kusjuures valdkonnad mõistagi põimuvad. Oleme püüdnud silma peal hoida inimestel, kes erinevatel põhjustel meie hõimurahvastel külas on käinud, ning kutsunud neid oma muljeid jagama.

Keeleteadlane Valdek Pall läks oma ettekandes "Eestlastest ja mordva keeltest" (2.03.) tagasi aega, mil ta 1950-ndail aastail üliõpilasena meie Volga-äärseid keelesugulasi külastas. Usutavasti oli teda huvitav kuulata mitte ainult eestlastel, vaid ka Eesti kõrgkoolidesse haridust omandama tulnud ersadel ja mokšal. Ante Aikio (ehk saamipäraselt Loubbal Sámamol Sámamol Ånte) Oulu ülikoolist pidas ettekande saami keelte minevikust, olevikust ja tulevikust (13.04.). Liivlanna Renåte (Bille) Blumberga kõneles (16.11.) liivi lipu päevale pühendatud õhtul liivlaste identiteedi ja keele seosest. Ettekandja tõdes, et liivlaste etniline identiteet ei ole enam seotud liivi keele oskamisega. Keelevahetus on toimunud, liivi keele asemele on asunud läti keel ja liivi keel suhtluskeelena on lakanud olemast. Jüri Valge ettekanne (14.12.) "Lauri Kettuse viis tulemist", mis oli pühendatud 120 aasta möödumisele legendaarse soome keeleteadlase sünnist, käsitles Kettuse kui teadlase ja Eesti sõbra suhteid meie maa ja rahvaga läbi aastakümnete.

Folkloristid Madis Arukask, Ergo-Hart Västriik ja Taisto Kalevi Raudalainen võtsid kokku oma tähelepanekud korduvatelt retkedelt vadjalaste juurde ettekandes "Portreid ja perepärimumust vadja välitöödelt 1999–2004" (16.03.). Mari sangari päevale pühendatud filmiõhtul (27.04.) näitas ja kommenteeris marilasest filmimees Aleksei Aleksejev mari rahvausundit ja -kombeid

käsitlevaid Ljubov Zinovjeva filme "Ravitseja" ja "Võta südamega". Muljeid XI soome-ugri folkloorifestivalilt, mis toimus 27.06–3.07.2005 Hantõ-Mansiiskis Lååne-Siberis, vahendasid osalejad Kådi Kallau ja Marko Veisson ansamblist "Kolm Kala" oma ettekandes "Folkloor, identiteet ja poliitika". Õhtu lõppes elava diskussiooniga rahvaloomingu ja rahvariide kasutamise võimalustest, viisidest ja vajadusest tänapåeval.

Teavet ja muljeid soome-ugri telefilmifestivalidelt edastasid Piret Suurvåli (11.05) ettekandes "Mõtteid soome-ugri XI telefilmifestivalilt Komimaal septembris 2004 (koos filminåidetega)" ja Olev Remsu (19.10.) ettekandes "Tåhelepanekuid XII telefilmifestivalilt "Soome-ugri maailm" (Hantõ-Mansiisk, 28.06.–1.07.2005)".

Kaks klubiõhtut olid kirjanduslikud. Soome-Ugri Kirjanduste Assotsiatsiooni president Arvo Valton rääkis (30.03.) soome-ugri rahvaste kaasaegsest kirjandusest. Tallinna Ülikoolis eriprogrammi alusel eesti keelt õppiv ja eesti keelest tõlkiv udmurditar Nadežda Ptšelovodova kõneles (30.11.) udmurdi keeles ilmunud eesti kirjandusest. Toimus raamatute esitus. Viimastel aastatel hoo sisse saanud kirjanduse tõlkimine väikestest soome-ugri keeltest eesti keelde ja vastupidi, on nåhtus, mis våårib omaette käsitlemist.

Ettekandes "Mari saaga" (5.10) andis Jaak Prozes ülevaate olukorrast Marimaal.

Otsapidi sama teemaga haakusid ka muljed X fennougristide kongressilt, mis toimus 15.–21. augustini 2005 Marimaa pealinnas Joškar-Olas. Kongressi kajastamiseks pidasime koos Fenno-Ugria Asutuse liikmesorganisatsiooni Emakeele Seltsiga ühise kõnekoosoleku (12.10). Andres Heinapuu arutles selle üle, kes politiseeris Joškar-Ola kongressi. Keeleteadlased Helmi Neetar ja Vilja Oja kõnelesid kongressi teaduspoolest.

Kokku toimus 2005. aastal 14 Hõimuklubi õritust.

Võib õelda, et Hõimuklubil (mil ei ole registreeritud liikmeskonda) on tekkinud oma püsikuulajaskond, keda täiendavad erinevatel õhtutel ekstra mingist teemast või rahvast huvitatud osalejad. Sooviksime, et Hõimuklubi õritustele jõuaks õha rohkem üliõpilasi ja koolinoori. Ettekanded on seda våårt.

Tåname Hõimuklubi toetajat Tallinna linna ja Eesti Keele Instituuti, kes meil oma saali tasuta kasutada lubab! Tånu sellele on ka Hõimuklubi õhtud tasuta. Kõik huvilised on alati oodatud!

Lisateavet saab meie kodulehelt: <http://www.suri.ee/klubi/>

Eha Viluoja

Udmurdi lastelaager "Šundõkar"

Udmurdi lastele ülioluline lastelaagri korraldamise traditsioon saab 15-aastaseks. Laagris õpetatakse rahvuslikku käsitõõd ja rahvamuusikat. Moodustatakse laste folklooriansamblid, kus tantsitakse ja lauldakse.

See laager on tänapåeval üks tähtsamaid stiimuleid, mis motiveerib lapsi udmurdi keelt rååkima, kuna paljudel lastel on kodune keel juba vene keel. Laagris osalemine on õheks võimaluseks udmurdi keelest ja kultuurist osa saada.

Laagris oli kokku 170 last, rohkemaks paraku ei eraldata vahendeid, kuigi soovijaid oleks palju. Laagrisse valitakse lapsi vaid kõige tublimate ja targemate hulgast, kuid ka udmurdi keele oskuse alusel. Laager on laste seas våga populaarne. Kasvatajateks ja pedagoogideks on udmurdi üliõpilased ja kultuuritegelased. Tuntumatest inimestest on aastaid laagris lapsi juhendanud Anatoli Stepanov (rahvuslikud pillid, puuskulptuurid) ja Nadežda Utkina, lauljanna, kes on våisanud viis korda Eestit ja teisi

soome-ugri maid. Arvatavasti on ta rahvusvaheliselt tuntuim Udmurdi lauljanna.

Kunsti-laager toimus Udmurtias 9.–17. juulini 2005. a. Kutsujaks oli udmurdi kunstnik Anatoli Stepanov, kes 2004. a. seoses IV soome-ugri rahvaste maailmakongressi raames toimunud Sagadi puuskulptuuri-sümposioniga viibis Eestis ja kes soovis luua sidemeid kahe soome-ugri rahva, udmurtide ja eestlaste vahel. Eesmärgiks on kasvatada lastest ühise tegevuse kaudu oma rahvuskultuuri ja identiteeti austavaid soome-ugri rahvaste perre kuuluvaid noori, kelle kanda jääksid tulevikus hõimurahvastevahelised kultuurikontaktid. Teiseks eesmärgiks oli õpetada lastele udmurdi rahvakunstile omaseid käsitöövõtteid nii keraamikas, voolimises, õlgnpunutiste tegemises kui ka puidutöös. Lapsi õpetati tegema lihtsamaid muusikainstrumente (kuulsad savipillid) ja nendel ka mängima.

Ka meie lastel oli võimalus meisterdada endale puust paat-kannel, mis on viiekeelne ja mida mängitakse poognaga. Selle valmistamisega said neli poissi ka hakkama.

Eestist oli kutsutud 8 last, vanuses 12–15 aastat, ning kaks pedagoogi, kelle elamis- ja toitlustuskulud katsid küllakutsujad. Laager toimus tervisebaasis "Berjodka", umbes 20 km kaugusel pealinnast Ižkarist. Laagri-kompleksis oli kokku umbes 700 last, kellest siis udmurdi laager oli 12 rühma, igas rühmas 20 last, nende seas ka meie poisid. Iga laager elas omaette korpuses.

Lisaks laagritegevusele võimaldati meile ekskursioonid Kalašnikovi muuseumi, Tšaikovski sünnikodu-muuseumi Votkinskis ning Udmurdi Vabaõhumuuseumi, mis, tõsi, pole küll eriti suur, kuid mida siiski üritatakse laiendada ja arendada. Ja asi on seda väärt, sest tegemist on unikaalsete traditsiooniliste ehitistega, mis asuvad hingematvalt kaunis ja maalilises kohas Ižkari lähedal.

Laagris käimise tulemusel:

1) meie 8 poissi teavad, et Udmurtia on soome-ugri rahva udmurtide kodumaa ning udmurtidel on oma keel, kultuur ja rahvuslikud sümbolid;

- 2) loodi hulgaliselt kontakte udmurdi noortega, leiti palju kirjasõpru;
- 3) leiti keelelisi sarnasusi;
- 4) õpiti ja õpetati vastastikku teineteise tantse, laule ja mängu;
- 5) saadi positiivne kogemus, mis avaldus poiste rahulolus koju naastes;
- 6) tekkis soov järgmisel suvel kohe tagasi minna.

Meie viibimine laagris tekitas elevuse kohalikus meedias. Andsime laagris kohapeal intervjuu "Televidenije Rossijale", Udmurdi TV laste- ja noortesaadete toimetusele ning veel neljale raadiojaamale, sh ka vene raadiole.

Eestlased ja udmurdid lastelaagris "Šundõkar"

Eestis olid Kuku raadios 1.–14. augustini iga päev kell 12.30 "Nipernaadi" saatesarjas meiega kaasas olnud Gaute Kivistiku laagrireportaažid. 28. augustil kell 15–16.00 jagasid muljeid Kersti ja Gaute.

Meie Udmurtias käiku toetasid Tallinna Linna Spordi- ja Noorsooamet, Hõimurahvaste Programm ja muidugi MTÜ Fenno-Ugria Asutus, kes võttis kogu organiseerimise ja asjaajamise enda kanda.

Kersti Sepper

Hõimukalender 2006

Fenno-Ugria Asutuse direktor Kersti Sepper ja Hõimukalendri koostaja Kadri Viires Eesti Kunstiakadeemiast esitlesid augustis järjekorras neljandat MTÜ Fenno-Ugria Asutuse ja Eesti Kunstiakadeemia koostööna valminud Hõimukalendrit, mille teemaks on erinevate soome-ugri rahvaste lapsed, mängud ja nende mänguasjad läbi etnograafilise ja kaasaegse olustikulise vaatenurga. Kalendri kujunduses on kasutatud EKA üliõpilaste soome-ugri ekspeditsioonidel tehtud joonistusi ja fotosid, ERM-i joonistekogu materjale ja Tartu Mänguasjamuuseumi kogusid. Pildimaterjali saadavad Kristi Salve valitud ja tõlgitud katkendid erinevate rahvaste folkloorist.

Hõimukalendri teema – soome-ugri rahvaste lapsed, mängud ja mänguasjad – on otseseks jätkuks eelmise, 2004. a toimunud IV soome-ugri rahvaste maailmakongressi tunnusmõttele "Noored on meie tulevik". Selle kalendriga, mis on koostatud eesti, soome,

vene ja inglise keelsena, püüame juhtida tähelepanu lastele kui soome-ugri rahvaste omakultuuri kandjatele pildilise ja ajalooühingulise konteksti kaudu. Kalendri ilmumine oli ajastatud silmas pidades X rahvusvahelist fennougristide kongressi Mari El-i Vabariigis, kus põlisrahva keel ja omakultuuri jätkumine on sattunud tugeva surve alla (nagu paljudel teistelgi Venemaal elavatel soome-ugri rahvastel). Nii väga tahaks, et ka need lapsed omaksid samu võimalusi ja õigusi, mis meile tunduvad juba igapäevased ja loomulikud.

Kalendri väljaandmist toetasid Hõimurahvaste Programm, Eesti Kultuurkapital, UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon, Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis.

Koostaja: Kadri Viires
Toimetaja: Eha Viluoja

Tõlkijad: Sirje Ainsaar, Tatjana Nikitina ja Henni Ilomäki
Kujundus ja pilditöötlus: Tiit Rammul
Projektijuhid: Kersti Sepper ja Kaupo Kangur
Trükikoda: Aktaprint

“Neiu ja karu” sünd

Kogumiku „Neiu ja karu“ ilmumine ei olnud teab kui pikalt ette kavatsetud tegu. Tartus 2001–2003 Fennougria poolt algatatud ja Hõimurahvaste Programmi toetatud soome-ugri nooremate loojate etnofuturistlikud tõlkimise ja enesetäiendamise seminarid olid mõeldud tõepoolest vastastikuse lähema tutvuse ja koostöö sisseeadmiseks eesti ja hõimurahvaste nooremate literaatide vahel, kuid et nende tulemusena valmib terve rida nii huvitavaid tõlkeid, oli meeldiv üllatus. Õigupoolest oligi see Hõimurahvaste Programmi Nõukogu, kes tegi kolmanda seminari toimumise järel ettepaneku seminaritööde tulemus raamatuna välja anda. Ja kuigi seda raamatut koostada ja otsida hõimumaile tagasi läinud luuletajate poolikuid tõlkeid oli raske nagu püüda tuult väljal, on pärast täiendatud, parandatud ja ülesleitud tekstide kaante vahele saamist rõõmus tänutunne, et anti nii õige ülesanne ja pealegi veel koos väljaandmistootusega.

Raamatus on esindatud 30 autorit, neist enamus võttis osa eelpoolnimetatud seminaridest. Esindatud on udmurdi, mari, komi, soome, karjala, eesti, eestivene, võru, ersa kirjanikud. Proportsioonid rahvaste esindatuse vahel on juhuslikud ja tekstide valik subjektiivne, kuid raamat tuli hinge poolest üllatavalt terviklik. Üks seminaride kirjeldamiseks sobiv laulurida ongi, et „Ärq sis veli vele tundso“. Nii ütles otsesõnu soome-karjala päritolu Mika Keränen (Mihkel Kera) pärast tutvumist udmurdi poeedi Viktor Šibanovi ja tema loominguga. Viktori sulest pärineb ka Kristiina Ehini tõlgitud kogumiku nimiluuletus „Neiu ja karu“. Udmurdi kirjanik, ajakirja „Invožo“ peatoimetaja Pjotr Zahharov leidis tuge Olavi Ruitlase, Aapo Ilvese ja Kivisildniku loomingust.

Nimelt on teda ja noort poeti Sergei Matvejevit süüdistatud ulakate luuletuste kirjutamises pahatahtlikel eesmärkidel, kuid pärast Ilvese ja Ruitlase loomingut tõlkimist ja osalist avaldamist udmurdi kultuuriajakirjas, on parem süüdistusi pareerida. Mercal ja ersa poetessil Mariz Kemalil oli samuti palju üksteisele ütelda, ja sündisid huvitavad tõlked. Rõõm oli mul tõlkida Aljona Jeltsovat, komi noort andekat poetessi, ja mõnede luuletuste puhul tekkis tunne, nagu oleksin need ise kirjutanud.

Aapo Ilves tõlkis komi Artur Artejevit ning Ehlvest kirjutas novelli mari näitekirjaniku Gennadi Gordejevi tõlkimisest.

Hea meel on Tartus õppivatest soome-ugri tudengitest, kes usinalt aitasid seminare läbi viia ja tegid reaalseid tõlkeid ning tõlkisid ise luulet. Iseäranis hea kirjandusliku soonega tõlkijaks osutus Irina Orehova. Tänu temale jõudis eesti keelde huvitav valik udmurdi nooremast kirjandusest.

Suur tänu, kogumiku toimetajad Taive Särg, Hannu Oittinen, Irina Orehova, kujundaja Pille Niin ja kaanemeister Aapo Ilves!

Raamatu esitlustel 27. oktoobril Tartu Kirjanduse Majas ja 7. detsembril Tallinna Kirjanike Majas astusid üles raamatuski esindatud poeedid Contra, Ilves, Ruitlane, Kristiina Ehin, Krull, Kivisildnik, Märka ja teised. Olid meeoleolukad õhtud. Aga raamatut pikalt kirjeldada ei saa, soovitan lugeda – sõmata hõimurahvaste nooremast luulet.

Kauksi Ülle

Uusi soome-ugri kirjanike teoseid eesti (ja neenetsi) keeles

„HÖBEPAAAT“ – UDMURDI LUULE ANTOLOOGIA

Esinduslik kakskeelne antoloogia tutvustab eesti lugejale udmurdi luulet läbi aegade, alates rahvaluulest ja 18. sajandi juhuluulest kuni tänapäeva väga noorte autorite mõnel puhul veel käsikirjas olevate luuletusteni välja. Antoloogias on esindatud 152 autorit enamasti paari luuletusega. Lugeja saab ülevaate udmurdi luule muutumistest poolteise sajandi jooksul; korduvad motiivid räägivad sellest, mis rahvale oluline olnud; antoloogia annab ka hea ülevaate noore luule uuema aja otsingutest.

Koostanud ja eesti keelde tõlkinud Nadja Ptšelovodova ja Arvo Valton.

Ivan Kuratov „POLEKS KURBUST, POLEKS RÕÖMU“

Komi esiluuletaja, komi kirjanduse rajaja ning suurimaks peetava klassiku (1839–1875) luulekogu, mis annab ülevaate poeedi, filosoofi, teadlase erinevatest luulelaadidest. Ivan Kuratov oli vägagi euroopalik luuletaja, kellele meie 19. sajandi kirjanduses pole vahest kedagi kõrvale panna. Samas oli Kuratov hea komi lihtrahva elu tundja, millest räägivad paljud tema heatahtliku huumoriga kujutatud olupildid. Teisalt näitavad mitmed tema luuletused, kui hästi oli ta kursis oma sajandi Euroopa kultuurieluga.

Koostanud ja eesti keelde tõlkinud Arvo Valton.

Ašaltši Oki „MU KULLERKUPUD“

Udmurdi suure klassiku, poetessi kogu luulelooming eestikeelses tõlkes. Ašaltši (1898–1973) oli 20. sajandi

20-ndate aastate ainus suur naisluuletaja idapoolsetel soome-ugri rahvastel, nii-öelda praeguse udmurdi huvitava naisluule esiema. Kuna teda ähvardasid korduvalt repressioonid, jäi tema looming väikese-mahuliseks, kuid peaaegu iga tema luuletus on tänapäeval saanud rahvalauluks ning tema laule esitatakse nii laval kui kodudes külalisi vastu võttes. Ašaltši sügavalt lüürilised luuletused on tõeliseks naise hinge peegliks ning kajastavad paremini kui vahest miski muu oma ajastu soome-ugri naise elu ja unistusi.

Eesti keelde tõlkinud Arvo Valton.

Prokopi Javtšõi „TUNDRA ELANIK NENTSIKO“

Suure neenetsi klassiku (1933–2005) proosa- ja luuleraamat, mis on ennekõike mõeldud lastele, kuid pakub huvi ka täiskasvanutele, tunda saamaks tundraelu iseärasusi, neenetsi rändrahva eluviisi ja mõttelaadi. Raamatus on lühinovellet, vesteid, luuletusi, mõistatusi, mis on seotud ühtseks tervikuks autori sooja, inimliku, maailma mõistva pilgu läbi. Raamat on illustreeritud kirjaniku ja kunstniku Javtšõi enda huvitavate maalidega.

Eesti keelde tõlkinud Arvo Valton.

Sama raamat on Eestis välja antud ka neenetsikeelsena – kingituseks neenetsi koolidele ja raamatukogudele.

IN MEMORIAM

23. detsembril 2005 suri neenetsi kirjanik, klassik Prokopi Javtšõsi (sünd. 1933).

Javtšõsi oli mitmekülgne kunstnik – kirjanik, maalikunstnik, neenetsikeelse teatri korraldaja ning lavastaja, pedagoog, rahvuslike spordialade propageerija, ühiskonnategelane, neenetsi keele võimaluste eestvõitleja. Neenetsi rändrahvalikku eluviisi, traditsioone ja rahvaluulet sügavalt austanud Prokopi Javtšõsi oli samal ajal selle kultuuri moderniseerija ning paiksesse linnakeskkonda tooja. Ta kirjutas neenetsi keeles, on välja andnud mitmeid kogumikke. Tema luule oli ühest küljest optimistlik ja rõõmsameelne nagu tema loomuski, teisest küljest aga reageeris ta valuliselt probleemidele, mis ähvardasid rahva iseolemist ja ohtu emakeelele ja neenetsite elukeskkonnale.

Javtšõsi oli hea neenetsi rahvaluule tundja ning see kajastub kõikjal tema loomingus, samal ajal olid talle mõistetavad euroopalikud väärtused, mis on eriti tuntav tema mõtteluules.

Neenetsi autonoomse ringkonna ning selle keskuse Narjan-Mari kultuurielus oli Prokopi Javtšõsi üks keskseid kujusid.

Javtšõsi oli Soome-Ugri Kirjanduste Assotsiatsiooni juhatuse liige.

Eesti keeles on tema luuletusi ilmunud soome-ugri luuleklassika kolmandas raamatus „Suvepäev“ (2004) ning eraldi raamatuna vestete, luuletuste ja mõistatuste kogumik „Tundra elanik Nentsiko“ (2005).

Arvo Valton

Soome-Ugri Kirjanduste Assotsiatsiooni president

Valik soome-ugri maailma tähtsündmusi 2005

JAANUAR

19. I Tallinnas Ungari Instituudis (Piiskopi 2) kell 18 Róbert Hodosi fotonäituse "Möödunud sajandi alguse meeleolusid tänases Budapestis" avamine. Info: www.unginst.org.ee

25. I Tartus O. Lutsu nim Tartu Linna Keskraamatukogu II korrusel (Kompanii 3/5) kell 15.00 näituse "Ma teile kirjutan...: kiri ja kirjavahetus muutub ajas" avamine. Professor Art Leete TÜ etnoloogia õppetoolist räägib teemal "Põhjarahvaste puu- ja tuulekirjad".

25. I Tallinnas Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis (Tõnismägi 2) kell 18.00 esines SAAMI RAHVALAULIK Elli Maaret Helander.

27.-30. I Inari, Soome. Põlisrahvaste filmifestival Skabmagovat. Info: <http://www.siida.fi/skabma/800.html>

VEEBRUAR

3. II Tartus Tartu Ülikooli aulas kell 11 Paul Ariste 100. sünniaastapäeva mälestuskonverents.

4. II Tartus Eesti Kirjandusmuuseumi saalis avatakse kell 14.00 Paul Ariste 100. sünniaastapäevale pühendatud näitus "Ariste aeg". Info: www.kirmus.ee

15. II Helsingis Karjalatalo aulas kell 18 (Käpylänkuja 1) loengusari soomeugrilastest. Sisesejuhatus - kes on soome-ugri rahvad? TT Hannu Kilpeläinen Info: www.karjalanliitto.fi

15.-21. II Ufaa, Baškortostan, Venemaa: Soome-Ugri Rahvaste Konsultatiivkomitee istung

MÄRTS

14. III Tallinnas Õpetajate Majas kell 18.00 ungari rahvuspäha, 1848. a vabadusvõitluse alguspäeva tähistamine ungari-eesti koorimuusika õhtuga. Info: www.unginst.org.ee

17. III Tallinnas Ungari Instituudis (Piiskopi 2) kell 19.00 KULTUURILOOLINE KAMINAÕHTU: 15. märts 1848. Esineb ungari rahvamuusikaansambel SOMOGY, S. Petõfi luulet loeb Tõnu Mikiver. Info: Kadi Raudalainen, unginst@unginst.org.ee, tel 6 440 445, www.unginst.org.ee

APRILL

8. IV Helsingi, Soome. Eduskunnan lisärakennus, Kansalaisinfo, Arkadiankatu 3, reedel kell 12.30–14.30: Inimõigused ja vähemused Venemaal: Mis Marimaal tõeliselt toimub?

11.-14. IV Moskva, Venemaa. Põhja-Venemaa, Siberi ja Kaug-Ida põlisrahvaste V kongress.

14.-15. IV Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik, Venemaa. Mari Riikliku Ülikooli kultuuri ja kunsti õppetool: Regionaalne soome-ugri tudengite foorum "Soome-ugri rahvaste etnokultuurse arengu probleemid".

13.-16. IV Tallinnas ja Tartus ersa keele päev. 13.04. Tartus Mart Reiniku Gümnaasiumis Ardatovo rajooni ersa ansambli "Sörnen surkske" – "Kuldsõrmus" kontsert, 15.04. Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis ersa keele päevale pühendatud ettekandekoosolekud. 15.04. ersa õhtu KUKU klubis, 16.04. ersa õhtu Tallinna Matkamajas.

17. IV Krasnojarski krai, Venemaa. Rahvaküsitlus Taimõri ja Evengi autonoomsete ringkondade ühinemisest Krasnojarski kraiga.

26. IV Tallinnas mari sangari päeva tähistamine. Tallinna Kinomajas, Uus t 3, kell 18.00 Aleksei Aleksejevi filmid "Laulupidu Marimaal" ja "Püha mägi". 27.04. Mari Sangari Päevale pühendatud õhtu hõimuklubis. Kavas Ljubov Zinovjeva filmid mari rahvausundist: "Ravitseja" ja "Võta südamega".

28. IV mari sangari päevale pühendatud kontsertaktus Põltsamaal.

27.-30. IV Tartus III soome-ugri infoseminar.

MAI

12.-15. V Ižkar, Udmurdi Vabariik, Venemaa. XXI rahvusvaheline soome-ugri tudengite konverents IFUSCO.

24.-26. V Jekaterinburg, Venemaa. Regionaalne teaduslik konverents Uurali rahvuslikud kultuurid: omapära, ajalugu ja vastastikuse mõju perspektiivid.

26.-27. V Saransk, Mordva Vabariik, Venemaa. Interregionaalne teaduslik konverents: Volga ja Lääne-Uurali alade keelte ja kirjanduste vaheline vastastikune mõju.

27.-28. V Anari/Inari, Soome Lapimaa. Põlisrahvaste muusikafestival Ijahis idja. Selle aasta teemad on neenetsi kultuur ja saami noored.

JUUNI

10. VI-31. VIII Töölonlahti, Helsingi, Soome. Ugrilehto: soome-ugri multikultuurilised üritused: näitused, loengud, kontserdid jne.

24. VI-03. VII Rovaniemi, Soome. Polaarpäeva festival Jutajaiset. Juuni keskel Söktövkar, Komi Vabariik, Venemaa: V rahvusvaheline soome-ugri noorte ja laste teatrifestival "Jumalik sädemeke".

25.-26. VI Hantõ-Mansiisk, Handimaa, Venemaa. Soome-ugri rahvaste konsultatiivkomitee istung.

27. VI-3. VII Hantõ-Mansiisk, Handimaa, Venemaa. Soome-ugri rahvaste XI folkloorifestival.

27. VI–12. VII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik, Venemaa. Mari keele ja kultuuri suvekursus.

28. VI–1. VII Hantõ-Mansiisk, Handimaa, Venemaa. Soome-ugri rahvaste XII telefilmide ja televisiooniprogrammide festival.

30. VI–1. VII Kudõmkar, Permikomi ringkond, Venemaa. II rahvusvaheline teaduslik konverents "Permikomid ja soome-ugri maailm".

JUULI

1.–2. VII Trieste-Trst, Itaalia. X rahvusvaheline vähemuskeelte konverents. Korraldaja Slovene Research Institute (SLORI) of Trieste-Trst. Info: <http://www.slori.org/conference/index.php>

1.–3. VII Miehikkälä vald, Soome. Miehikkälän Pelimanni Päivät. Teemaks on ungari kultuur.

3.–10. VII Suur Mägi, Aunus, Karjala Vabariik, Venemaa. Karjala keele kursus

7.–14. VII Kamajevo, Vösokogorski rajoon, Tatarstan, Venemaa. Türgi ja soome-ugri noorte suvelaager "Tanbatõr". Info: <http://ramay-yuldash.narod.ru/tanbatyr/2005-programm.htm>

9. VII Petroskoi, Karjala Vabariik, Venemaa. V karjala rahva kongress. Info: Natalja Antonova, natalja.antonova@mail.ru.

9.–17. VII Kaustinen, Soome. Kaustinen Folk Music Festival.

9.–18. VII Ižkar, Udmurdi Vabariik, Venemaa. Lastelaager "Šundõkar".

11.–17. VII Šorunža, Morko rajoon, Mari Eli Vabariik, Venemaa. Soome-ugri massimeedia fotokorrespondentide loominguline seminar.

30.–31. VII ja 6.–7. VIII Kiidi, Eesti. Kiidi kultuuripäevad. Osalevad Nadežda Utkina, Sergei Kungurov ja folklooriansambel "Baterjak" Udmurdimaalt, mäemari kandleansambel "Syzarnie", ersa puuskulptorid vennad Rjabovid, mordva ansamblid "Torama" ja "Mordens".

AUGUST

1.–21. VIII Ižkar, Udmurdi Vabariik, Venemaa. Udmurdi keele ja kultuuri suvekursus.

6. VIII Luhamaa, Eesti. Seto Kuningriigi päiv.

6. VIII Mazirbe, Läti. Liivi tähtsaim rahvuslik püha liivi päev.

9. VIII ÜRO ülemaailmne põlisrahvaste päev. Info: <http://www.ohchr.org/english/issues/indigenous/decade.htm>

11.–14. VIII Imatra, Soome. Ugripidu ja 12. VIII kultuurikeskuse Kalevala saalis, Virastokatu 1, seminar "Väikeste rahvaste päästmine". Tutvustatakse Inari saamide, Valge mere (Viena) karjalaste ja maride kultuuri.

11.–18. VIII Ižkar, Udmurdi Vabariik. 10. rahvusvaheline etnofuturismi festival-sümposion "Artana".

15.–21. VIII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik, Venemaa. X rahvusvaheline fennougristide kongress (Congressus Decimus Internationalis Fenno-Ugristarum).

SEPTEMBER

10. IX Ižkar, Udmurdi Vabariik, Venemaa. Udmurt Keneši assotsiatsiooni rahvuslik istung.

14.–17. IX Moskva ja Sõktõvkar, Venemaa. Soome-ugri riikide parlamendisaadikute rahvusvaheline kokkutulek.

16. IX Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik, Venemaa. Teaduslik konverents "Vepsa, mari, merja, mordva, muroma: keelelise ja etnilise suguluse ja algkodu küsimused", pühendatud professor Ivan Galkini 75. sünnipäevale.

OKTOOBER

10.–16. X Hõimupäevad.

20.–22. X Põlva, Eesti. Konverents "Mitmekeelsus ja keelevahetus läänemeresoome piirkonnas".

25.–28. X Ižkar, Udmurdi Vabariik, Venemaa. Rahvusvaheline teaduslik konverents "Emakeele funktsioneerimise probleemid ja perspektiivid".

27.–28. X Hantõ-Mansiisk, Venemaa. Konverents "Põlisrahvad, nafta, seadus".

31. X Oulu, Soome. Oulu Tuglase seltsi koosolek. Helena Sulkala (Oulu ülikool): Tervitused fennougristide kongressilt Marimaalt. Tytti Isohookana-Asunmaa: Marid Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu seisukohast.

NOVEMBER

1.–3. XI Sõktõvkar, Komi Vabariik, Venemaa. Rahvusvaheline konverents "Esiivanemate mälu: soome-ugrilaste rahvuslik eepos ja folkloor läbi lastekirjanduse prisma". Soome-karjala eepose "Kalevala" 170. aastapäeva puhul.

2.–5. XI Helsingi, Soome. Seminar "Saamidega tuttavaks".

6.–9. XI Petroskoi, Karjala Vabariik, Venemaa. Rahvusvaheline konverents "Tõsiselt ohustatud emakeelte õpetamisprobleemid: uue põlvkonna õpikute ja õppematerjalide loomise teooria ja praktika".

10. XI Sõktõvkar, Komi Vabariik, Venemaa. Soome-ugri rahvaste konsultatiivkomitee istung.

11.–13. XI Sõktõvkar, Komi Vabariik, Venemaa. Rahvusvaheline seminar "Konsultatiivkomitee tegevuse laiendamine eksisteeriva rahvusvahelise koostöö raamides".

17. XI Helsingi, Soome. Raamatu "Sukukansaohjelman arki" esitlus M.A. Castréni seltsis.

18.–20. XI Tartu. III HEEMP Ungari Filmi Päevad.

DETSEMBER

1.–2. XII Helsingi, Soome. Seminar "Saami kultuurientsüklopeedia".

5.–9. XII Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik, Venemaa. Teaduslik konverents "Traditsioonid ja moderniseerimine kaasaegses rahvuskoolis", pühendatud mari kirjakeele päevale (230 aastat esimese mari keele grammatika ilmumisest) ja Mari Eli Vabariigi 85. aastapäevale.

9. XII Avatud uste päev Fenno-Ugria Asutuses.

10. XII Inimõiguste päev.

2006

JAANUAR

12.–14. I Joensuu, Soome. Karjala-seminar, pühendatud Soome kirjanduse seltsi 175. juubelile. Info: Jyrki Pöysä, tel +358 13 251 2467, Sinikka Vakimo, tel +358 13 251 4506, Heidi Pankamo, tel +358 13 251 4628

20.–22. I Kaasan, Tatarstan, Venemaa. Mihkel Veske õpilase Ivan Smirnovi (1856–1904) 150. sünniaastapäevale pühendatud teaduslik-praktiline konverents. Info: Vladimir Kozlov, tel +7 8362 466611, kudokodu@mari-el.ru

26.–28. I Saransk, Mordva Vabariik. Regioonidevaheline rahvusliku käsitöö näitus "Šumbratado jalgat". Näitusel olid esindatud kõik Venemaa soome-ugri regioonid. Info: Aleksandr Luzgin, tel + 7 8342 245844; orgkomitee +7 8342 253864, mordovexpo2004@mail.ru

26.–30. I Inari, Soome. Kaheksas Skåbmagovat-festival. Festivali teema on põlisrahvaste filmid ja televisioon. Info: Sari Valkonen, tel +358-40-7746994, e-post: sari.valkonen@pp.nic.fi

NÄITUSED

5.–21. I Helsingi, Soome JP Kaljoni fotonäitus "Integratsioonid" MUJ galerias. Info: +358-9 625 972, www.muu.fi

24. IX–29. I Espoo, Soome näitus "Meel kaugel: Kalevala Karjalas, Ameerikas ja Aafrikas". Info: +358-9 541 33 88, www.gallen-kallela.fi

TULEMAS JA TOIMUMAS 2006

VEEBRUAR

8. ja 22. II Tallinn. *Fenno-Ugria Hõimuklubi* (Roosikrantsi 6, kl 17). Info: tel + 372 6445119, <http://www.suri.ee/klubi/>

16.–18. II London, UK. *7th Annual International Postgraduate Conference on Central and Eastern Europe "Inclusion and Exclusion"*, paper abstracts of up to 300 words plus a C.V. should be sent by email to: pgconference@ssees.ac.uk

20. II–3. III Turu, Soome. *Inimõiguste rahvusvahelise kaitse kursus*. Info: tel. +358-2-215 4713, faks +358-2-215 4699, e-post: johanna.bondas@abo.fi, <http://www.abo.fi/institut/imr/courses.htm>

3.–5. III Helsingi, Soome. *SURNA/MAFUNi juhatuse koosolek*

MÄRTS

2.–3. III Regina, Saskatchewan, Canada. *Conference "Moving Towards Justice: Legal Traditions and Aboriginal and Canadian Justice"*, Abstracts of 500 to 1000 words, plus a 1-page C.V. should be sent prior to August 31, 2005 to email: sipp@uregina.ca. Info: Lorena Fontaine, lfontaine@firstnationsuniversity.ca, or John Whyte, john.whyte@uregina.ca

3.–5. III Georgetown, Washington, DC, USA. *Georgetowni Ülikooli Keelte ja Lingvistika ümarlaud*. Info: e-post: gurt@georgetown.edu, <http://www.georgetown.edu/events/gurt/2006/symposia.htm>

8. ja 22. III Tallinn. *Fenno-Ugria Hõimuklubi* (Roosikrantsi 6, kl 17). Info: tel + 372 6445119, <http://www.suri.ee/klubi/>

15. III *Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile*. Täidetud taotlused tuleb saata nii paberil kui elektrooniliselt aadressil: Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel/faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

APRILL

5. ja 19. IV Tallinn. *Fenno-Ugria Hõimuklubi* (Roosikrantsi 6, kl 17). Info: tel + 372 6445119, <http://www.suri.ee/klubi/>

14. IV Tallinn. *Ersa keele päev*. Info: tel. +372 6445119, faks +372 6448322, e-post: jprozes@eki.ee

26. IV Tallinn. *Mari sangari päev*. Info: tel. +372 6445119, faks +372 6448322, e-post: jprozes@eki.ee

lžkar, Udmurdi Vabariik. *Traditsioonilistel soome-ugri rahvapillidel mängijate rahvusvaheline pidu "Taevase kaste (=Linnutee) viis"*. Info: tel. +7-905 8769485, faks +7-3412 506249, e-post: narodtvor@udm.net

MAI

3. V Tallinn. *Fenno-Ugria Hõimuklubi* (Roosikrantsi 6, kl 17). Info: tel + 372 6445119, <http://www.suri.ee/klubi/>

17.–19. V Göttingen, Holland. *Neljas rahvusvaheline soome-ugri keelte sümposion "Keel ja idenditeet soome-ugri maailmas"*. Teesid (250 sõna) 30. septembriks 2005. Osavõtumaks € 30. Info: faks: +31 50 363 5821, e-post: FU2006@let.rug.nl

18.–19. V Šupaškar, Tšuvaši Vabariik. VI rahvusvaheline sümposion *"Variability in the languages of the Volga region peoples"*. Info: tel: +7-8352 45-02-31 (Atner Huzangai), 45-02-58 (Alina Sosajeva), +7-8352 45-07-87 (Alevtina Dolgova), faks: +7-8352 45-00-05, e-post: symp@rambler.ru; human2000@yandex.ru; alinasos@mail.ru

Šupaškar, Tšuvaši Vabariik. *Rahvusvaheline konverents "Volga ja Uurali alade rahvaste tsivilisatsioonid (ajaloo, etnograafia ja kultuuri probleemid)"*, registreerimistähtaeg 17. aprill. Info: tel. +7-8352 626149

18.–22. V Joškar-Ola, Mari Eli Vabariik. *Rahvusvaheline soome-ugri tudengite konverents IFUSCO XXII*, Osavõtumaks 80 eurot, registreerimistähtaeg 1. märts, teeside saatmise tähtaeg 20. märts e-postiga: ifusco2006@mail.ru. Info: faks: +7-8362-454581, -426583, e-post: ifusco2006@mail.ru

25.–28. V Tallinn. *Fenno-Ugria Asutuse taasavamise 15. aastapäeva üritused*. Info: tel. +372 6445119, faks +372 6448322, e-post: jprozes@eki.ee

JUUNI

14.–17. VI Kouvola, Soome. *Mitte-vene rahvad Vene impeeriumis aastatel 1800-1855*. Info: Kymenlaakso suveülikool, www.kymenlaakso.fi

15. VI *Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile*. Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel/faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

15.–25. VI Eesti. *Põhjamaade põlisrahvaste kultuurifestival "Põhjataeva peegeldused"*

Udmurdi Vabariik. *Lastelaager "Šundõkar"*

lžkar, Udmurdi Vabariik. *Kolmas Uurali ja Volga rahvaste regionaalne festival "Voršud"*, mis on pühendatud traditsioonilisele tantsule. Info: tel. +7-905 8769485, faks +7-3412 506249, e-post: narodtvor@udm.net

JUULI

20.–23. VII Viljandi, Eesti. *XIV Viljandi pärimusmuusika festival*

AUGUST

4.–5. VIII Mikitamäe, Eesti. *XIII Seto Kuningriigi päevad*

14.–25. VIII Turu, Soome. *Inimõiguste rahvusvahelise kaitse kursus edasijõudnutele*. Info: tel. +358-2-215 4713, faks +358-2-215 4699, e-post: johanna.bondas@abo.fi, <http://www.abo.fi/institut/imr/courses.htm>

SEPTEMBER

15. IX *Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile*. Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel/faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

17. IX Tallinnas *maailma päeva tähistamine*

26.–29. IX Petroskoi, Karjala Vabariik. *Soome-ugri kirjanike IX kongress "Kirjanik–kirjandus–lugeja"*. Info: Irina Dobrõnina, tel./faks +7-8142-782875, e-post: irina@librari.karelia.ru, Natalja Tshikina, tel. +7-8142-769400, faks 781686, e-post: tchikina@krc.karelia.ru

OKTOOBER

9.–15. X Eestis *Hõimupäevad* (pühendatud kultuurikontaktidele)

18.–20. X Petroskoi, Karjala Vabariik. *Konverents "Muuseumid Põhja dimensioonis"*, registreerimise ja teeside saatmise tähtaeg 15.03. aadressil infokgk@yandex.ru.

Info: Moshina Tatjana, Kuznetsov Denis,

e-post: dnkuz@yandex.ru, <http://www.karelia.ru/~kgkm>

lžkar, Udmurdi Vabariik. *Etnofuturismifestival "Iidse maa uus laul"*. Info: tel. +7-905 8769485, faks +7-3412 506249, e-post: narodtvor@udm.net. Oodatud on laulu-tantsukollektiivid, kelle repertuaaris on rahvalaulude töötlusted.

NOVEMBER

Sõktõvkar, Komi Vabariik. *Ülevenemaaline teaduslik konverents "Venemaa soome-ugri rahvaste vaimne kultuur"*, pühendatud Anatoli Mikuševi 80. sünnipäevale. Registreerimistähtaeg 15. september. Info: Marina Fedina, Jelena Ostapova, tel. +7-8212-435871, e-post: finugr@syktsu.ru

Tallinnas ja Helsingis *mardilaat*

18. XI *Liivi lipu päev*

DETSEMBER

15. XII *Projektitaotluste esitamise tähtaeg Hõimurahvaste Programmile*. Hõimurahvaste Programmi Nõukogu sekretariaat, Uurali keelte õppetool, Ülikooli 18, 50090 Tartu, tel/faks +372 7 376 216, e-post: kadi.sarv@ut.ee

10. XII *Inimõiguste päev*

Fenno-Ugria Infolehe väljaandja: MTÜ Fenno-Ugria Asutus, Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn. TEL +372 6445 119, TEL/FAKS +372 6448 322, fu@eki.ee. Toimetus: Jaak Prozes (vastutav toimetaja), Eha Viluoja, Siiri Ries